

Aanbevelingen voor Nationaal Hervormingsprogramma en bijsturing van beleid

Inleiding

Om een input te kunnen leveren op het actuele beleid inzake armoedebestrijding, in concreto op het Nationaal Hervormingsprogramma 2014, is het noodzakelijk ook even stil te staan bij de ontwikkeling van het armoedebeleid en de armoederealiteit van de laatste jaren. In 2010 werd er in het kader van de Europa 2020-strategie een doelstelling opgenomen m.b.t. armoedevermindering, namelijk: tegen 2020 moet het aantal mensen in armoede in Europa met 17% teruggedrongen worden, zijnde 20 miljoen personen. België heeft deze doelstelling vertaald naar haar nationale situatie, namelijk 380 000 personen (zijnde 17% van de toenmalige armoedebevolking) moeten uit de armoede tegen 2020.

Vorig jaar kwamen er echter onrustbarende cijfers naar voor: in 2011 was het aantal personen in armoede in België gestegen met 77 000. Ook al moeten we voorzichtig omspringen met dit cijfer, het zou wel betekenen dat het streefcijfer voor 2020 verhoogd zou worden van 380 000 naar 457 000. Een aanzienlijke verhoging ! Voor 2012 wordt er een toename van 82 000 personen vastgesteld (voorlopige gegevens), wat het streefcijfer voor 2020 op 539 000 zou brengen¹. Voor 2013 zijn er nog geen cijfers bekend, maar - gezien het aanhouden van de crisis, de daaruitvolgende bijsturing van het beleid en zijn dagdagelijkse impact ervan op de bevolking – verwachten we dat dit cijfer nogmaals gestegen zal zijn.

De dagdagelijkse realiteit bevestigt dit vermoeden. De huidige besparingsmaatregelen hebben een impact op alle domeinen en we zien meer en meer mensen die de touwtjes niet meer aan elkaar kunnen knopen. Het lijkt logisch dat cijfermateriaal dit zou bevestigen. Hier dient echter gewaarschuwd te worden dat de bijsturing van het beleid niet enkel mag gebeuren op basis van deze cijfers. We stellen immers vast dat nog steeds veel mensen uit de statistieken vallen. En deze ongekende groep zijn ook mensen in armoede !

Meer dan ooit moet er werk gemaakt worden van de bestrijding van armoede. Dit vraagt een serieus politiek engagement, een engagement dat weerspiegelt moet worden in het NHP 2014, waarin de maatregelen opgenomen zijn die de federale regering en de regeringen van de Gewesten en de

---

¹ Eurostat heeft onlangs de resultaten van de enquête SILC-2012 bekend gemaakt. Merkwaardig genoeg blijkt hieruit dat de armoede in Europa met een halve procent zou zijn teruggedrongen. Deze daling is onverklaarbaar en lijkt ons onbetrouwbaar. Zo resulteert de enquête trouwens wel in een belangrijke toename van materiële deprivatie. We vragen dan ook om bij het lezen van deze cijfers steeds rekening te houden met de onzekerheid hierover.

Gemeenschappen nemen om de doelstellingen van Europa 2020 te realiseren. Een fundamentele bijsturing van het NHP 2013 is noodzakelijk !

Daarbij komt dat we momenteel bijna halverwege de Europa 2020-strategie zijn, wat inhoudt dat een *Midterm Review* zich aandient. De strategie dient geëvalueerd te worden op de voorbije 5 jaar, zodat knelpunten kunnen aangeduid worden, die richtinggevend zullen zijn voor de noodzakelijke bijsturing. BAPN verwacht dan ook dat dit duidelijk zichtbaar zal opgenomen worden in haar NHP 2014.

Dit werk bundelt de bijdragen van BAPN voor het NHP 2014 die tot stand gekomen zijn via intensieve dialoog met mensen in armoede. Zowel hun perceptie van de evoluties, impact van het beleid (wat je in termen van ervaringskennis 'evidence based' zou kunnen noemen) en aanbevelingen. Wij hopen hiermee bij te dragen tot een duidelijke, correcte rapportering én mee de noodzakelijke bijsturing van het huidige beleid te stimuleren en inspireren.

Alvorens de lectuur van dit document aan te vangen, dienen we nog te vermelden dat vele aanbevelingen die gegeven werden in onze input voor het NHP 2013, ook dit jaar weer zullen benadrukt worden. We voelen ons hiertoe immers gedwongen gezien er tot nu toe weinig gevolg werd gegeven aan deze aanbevelingen. Tevens hebben we hierover geen enkele feedback ontvangen.²

---

² We hebben bij het opstellen van dit document eveneens slechts een eerste draft van het NSR ontvangen met nog zeer beperkte cijfergegevens, vaak beperkt tot gegevens van 2011.

Deel I: Aanbevelingen van BAPN voor NHP & NSR

I. Armoede en sociale uitsluiting

a. Armoede algemeen

Situatieschets

- In 2008: 2 194 000 mensen met armoederisico.
- Doelstelling (daling 17 % conform Europa 2020 doelstelling): daling met 380 000 mensen.
- Stijging tot 2 271 000 in 2011.
- Stijging tot 2 353 000 in 2012 (voorlopige gegevens)

De categorieën die het hoogste armoederisico lopen, zijn werklozen, mensen in een huishouden met lage werkintensiteit, eenoudergezinnen en mensen met een niet EU27-nationaliteit.

Meer en meer mensen geven aan dat het erg moeilijk is om niet in armoede terecht te komen of er dieper in weg te zakken. De verenigingen kennen een grotere toeloop, voedselbanken een ongeziene vraag... Opvallend is dat ook nieuwe groepen mensen in armoede terechtkomen, wegens het verliezen van een job. Veel mensen in armoede geven aan dat hun armoedesituatie echter niet het gevolg is van de crisis, de situatie was er al voor 2008, maar het overleven wordt moeilijker: dienstverlening en verenigingen kennen geen toenemende ondersteuning (integendeel vaak), maar de vragen die ze krijgen kennen wel een sterke toename.

De data reflecteren het aanvoelen op het terrein: armoede neemt toe en de kloof tussen arm en rijk wordt dieper en breder. Ook al is het cijfer van 2012, namelijk een toename met 82 000 personen, een voorlopig resultaat, het blijft een alarmerend signaal. Dit is allerminst een 'lichte toename', zowel in het perspectief van het streefdoel van vermindering van 380 000 mensen als in het perspectief van zoveel individuen.

Suggesties voor NHP/NSR:

- Er is nood aan een **hernieuwd engagement**: is België nog steeds van plan de doelstelling te behalen en haar engagementen na te komen? Wij hopen dat dit engagement duidelijk bevestigd wordt in NHP/NSR. Dit betekent ook de erkenning dat er dringend een bijsturing nodig is.
- De **Midterm Review van de Europa 2020-strategie** moet de ambitie aanscherpen om toch nog de doelstelling te behalen, en dit moet vertaald worden in concrete acties en al duidelijk zichtbaar zijn in het NHP, zowel wat betreft evaluatie als bijsturing.

- In NHP/NSR dient duidelijk aangegeven te worden **waar bijsturing** dient te gebeuren.
- De aanbevelingen, weergegeven in de input van BAPN, d.w.z. de input van **mensen in armoede**, verzameld via de verenigingen, regionale netwerken en de Werkgroep BAPN EU 2020, dient zoveel mogelijk gevolgd te worden in het NHP. Deze input dient aangehecht te worden als bijlage.
- De input, weergegeven in de '**Opinie van het Belgisch Platform**' dient opgenomen te worden in het NHP, MINSTENS aangehecht als bijlage.
- We vragen **transparantie en feedback** over waar de input van BAPN en de input van het Belgisch Platform Armoedebestrijding werden gevolgd en waar niet, alsook de redenen hiervoor.

Aanbevelingen voor het beleid:

- Politiek debat en actie zijn nodig om deze bijsturing snel vorm te geven. Dit dient te gebeuren door de **hele regering**, onder leiding van de coördinerende staatssecretaris armoedebestrijding en de premier. De bijsturing dient opgenomen te worden in het Federaal Plan Armoedebestrijding.

b. Participatie van de stakeholders

De opmaak van het NHP moet gestoeld zijn op de input van diverse stakeholders en in het bijzonder van mensen in armoede. Dit vraagt een voorafgaandelijk consultatieproces met deze stakeholders. We stellen echter vast dat een kwalitatief consultatieproces nog steeds achterwege blijft wanneer het NHP moet opgemaakt worden.

Suggesties voor het NHP/NSR:

- De opmaak van het NHP dient voorafgegaan te worden door een kwalitatief consultatieproces zodat de expertise van BAPN, opgebouwd tijdens haar werking *samen* met mensen in armoede ten volle kan ingezet worden tijdens de opmaak van het NHP.
- Input van de stakeholders omtrent het NSR en het NHP dient ook via het Belgisch Platform verzekerd te worden, daar dienen ook beleidsverantwoordelijken aanwezig te zijn ((oa. kabinet van) Staatssecretaris Armoedebestrijding Maggie De Block en premier Elio Di Rupo).
- Input van de stakeholders, in het bijzonder van mensen in armoede en hun verenigingen, dient mee opgenomen te worden in het rapport.
- Deze input dient op een optimale manier kunnen gegeven worden. Een degelijke participatie is maar mogelijk wanneer er een draft ter beschikking wordt gesteld, er voldoende tijd gegeven wordt om hierop te reageren en er feedback komt op de gegeven input.

Aanbevelingen voor het beleid:

- De algemene werking van BAPN wordt nog steeds onvoldoende structureel ondersteund, waardoor heel veel tijd en energie verloren gaat. Daarbij is werken in onzekerheid en zonder lange termijn perspectieven niet steeds efficiënt. Toch tracht BAPN steeds participatief te werken en worden mensen in armoede betrokken bij de input voor het NSR en het NHP.

2. Sociale bescherming

Situatieschets

- *De uitgaven aan sociale bescherming in 2011: 29% van het BBP (Euro-area 28,7%);*
- *Een aantal minimumuitkeringen blijven onder de armoedegrens;*
- *Het aantal personen met werkloosheidsuitkering blijft ongeveer stabiel;*
- *Een steeds groeiend aantal mensen met een invaliditeitsuitkering, met een sterke toename tussen 2011 en 2012;*
- *Een stagnatie van het aantal genieters (van de actieve bevolkingsgroep) van andere sociale uitkeringen;*
- *Een groeiend aantal mensen met schuldenlast;*
- *De sociale uitkeringen verminderen het armoederisicopercentage van 27,8 % tot 15,3 %, wat neerkomt op een reductie met 45% (EU 27: 35%)³.*

Er is een duidelijke trend van toename van bestaansonzekerheid, angst voor de toekomst en angst voor onvoldoende bescherming. Mensen in armoede geven aan dat ze ervaren dat sociale bescherming en het verzekeren van grondrechten (inkomen, huisvesting, gezondheid...) meer en meer als een 'gunst' gezien wordt en zelfs voorwaardelijk wordt. Dit is een gevaarlijke evolutie. Het recht op een kwalitatieve huisvesting kan nooit afhangen van kennis van een bepaalde taal; het recht op een menswaardig inkomen kan niet in vraag gesteld worden en is geen pasmunt om mensen te dwingen tot bepaalde stappen in een activeringsproces.

Daarenboven zien we door de overmatige aandacht voor potentieel misbruik (discours sociale fraude) een toenemende 'verdachtmaking' van mensen die een beroep moeten doen op steun en uitkeringen. Dit terwijl onderbescherming en non take up een serieus probleem vormen in deze samenleving, maar hier wordt verhoudingsgewijs amper aandacht aan besteed.

---

³ Zie eerste draft NSR 2014

De meeste sociale uitkeringen liggen nog steeds onder de waarden aangegeven door de budgetstandaarden, dat wil zeggen onder de bedragen waarover consensus is dat deze noodzakelijk zijn om waardig te kunnen participeren aan deze samenleving. Een aantal uitkeringen liggen zelfs onder de Europese armoederisicodrempel.

Een ander knelpunt is dat nog steeds veel mensen geen beroep doen op hulp en niet de ondersteuning ontvangen waar ze recht op hebben. Een automatische toekenning, waar mogelijk, kan hier in belangrijke mate een antwoord op bieden.

Suggesties voor NHP/NSR:

- Het NSR en NHP dienen meer te bevatten dan enkel data en gevoerd of gepland beleid. Om het behalen van de doestellingen van Europa 2020 degelijk te kunnen opvolgen, dient ook de **impact van het beleid** geëvalueerd te worden, zowel de rechtstreekse impact op mensen in armoede als de impact op verschuivingen inzake (on)gelijkheid. Hierbij dient men zich zowel te baseren op beschikbare data en wetenschappelijk onderzoek als op de ervaring op het terrein.
- Wat is de impact van de strijd tegen sociale fraude? Hoe komt dit ten goede van de meest kwetsbaren? Wat zijn neveneffecten op mensen in armoede?
- Waar schiet onze sociale bescherming tekort? Er dient een duidelijk beeld gegeven te worden van non take up en onderbescherming, kwalitatief en kwantitatief in kaart brengen van het probleem (omvang, aard, groepen,...)
- NHP/NSR dient aan te geven waar mogelijk grondrechten automatisch toegekend kunnen worden, waar dit reeds gebeurt, waar dit in uitvoering is en waar dit nog niet gebeurt.

Aanbevelingen voor het beleid:

- Het geheel van ondersteunende & stimulerende maatregelen moet resulteren in een opheffen van het armoederisico.
- Armoede is geen individueel probleem, maar structureel gecreëerd. Nu worden te vaak individuele oplossingen aangereikt, (in de vorm van individuele begeleiding), er is meer nood aan collectieve oplossingen.
- Alle laagste inkomens dienen daartoe opgetrokken worden tot een bedrag dat boven de waarde ligt die aangegeven is door de budgetstandaard.
- Hierbij dienen de nodige hervormingen te gebeuren bij de statuten 'alleenstaande' en 'samenwonende': ieder individu heeft recht op een adequaat inkomen, ongeacht zijn gezins- en leefsituatie.
- De hervorming van de werkloosheidsuitkeringen dient daartoe ook terug gewijzigd te worden en resulteren in een systeem dat efficiënter is in het bestrijden van armoede i.p.v. de huidige degressiviteit met uitkeringen onder de armoededrempel.

- Er dient een daadwerkelijke koppeling gemaakt te worden van pensioenen aan de gemiddelde welvaart.
- Waar mogelijk dienen rechten automatisch toegekend te worden (vb. het OMNIO statuut in het kader van gezondheidszorg).
- De voorwaardelijkheid gekoppeld aan de toekenning van rechten moet herbekeken worden omdat dit mensen in armoede sterk belemmert om toegang te krijgen tot een recht. De voorwaarden (en de interpretatie door de betreffende dienst van deze voorwaarden) zijn dikwijls niet haalbaar voor mensen in armoede.

3. Inclusieve arbeidsmarkt

Situatieschets

Begin 2012 blijkt de werkloosheidsgraad stabiel gebleven te zijn tegenover 2011. Vanaf begin 2012 tot eind 2013 stellen we echter een toename vast, met name van 7,2% tot 8,5%. Nog steeds zien we het fenomeen dat laaggekwalificeerde personen het veel moeilijker hebben om een job te vinden dan mensen met een opleiding.

De situatie van mensen uit een **gezin met lage werkintensiteit is echter alarmerend**. De werkloosheid neemt toe, vacatures nemen af en de kans dat deze gezinnen hun situatie op de arbeidsmarkt kunnen verbeteren is helaas voor velen onder hen miniem. Deze situatie maakt dat – indien België zich effectief wil blijven engageren om haar doelstellingen inzake armoedebestrijding te realiseren- er dringend maatregelen genomen dienen te worden om net deze groep (ook al blijven ze in de situatie van lage werkintensiteit) te versterken. Dit wil niet zeggen dat men niet moet investeren in een betere arbeidsmarktsituatie en –positie. Dit wil wel zeggen dat men er niet van moet uitgaan dat dit voor deze grote groep een bereikbare oplossing is op korte en middellange termijn. En dat men deze groep, gegeven deze situatie, niet tot blijvende armoede wil veroordelen. (De hervorming van de werkloosheidsuitkeringen lijkt hierop haaks te staan en expliciet mensen tot nog diepere armoede te veroordelen).

In het algemeen wordt ook in het (vorig) Nationaal Sociaal Rapport erg veel aandacht besteed aan Actieve insluiting. Gezien het karakter van het nationaal sociaal rapport en de complementariteit met het nationaal hervormingsprogramma, lijkt het ons aangewezen **sociale insluiting** meer centraal te stellen. Waar actieve inclusie relevant is, dient het steeds te gaan om een evenwichtig verhaal met drie pijlers: een toereikend inkomen, toegang tot kwalitatieve diensten en een inclusieve arbeidsmarkt. De 'inclusieve arbeidsmarkt' wordt vandaag vaak verengd tot een erg beperkt activeringsdiscours.

Suggesties voor NHP/NSR:

- Ook hier dient sterker de impact van het gevoerde beleid meegenomen worden in de rapportering, de gemeten impact van het gevoerd beleid en de impactanalyse van het geplande beleid. Vb. *de impact van het activeringsbeleid, in hoeverre leidt dit mensen in armoede toe naar kwalitatieve duurzame tewerkstelling ? Op welke wijze wordt vermeden dat hierdoor extra armoede gecreëerd wordt ? vb. door schorsingen ? Wat is de (verwachte) impact van de hervorming van de werkloosheidsuitkeringen ?*
- In de rapportering over actieve inclusie dient een evenwichtige aandacht te zijn voor de 3 pijlers van de actieve inclusie aanbeveling.
- In de rapportering over inclusieve arbeidsmarkt dienen volgende zaken aan bod te komen: *evoluties betreffende de duurzaamheid van de job, evoluties betreffende de kwaliteit van de job, laagste lonen en werkende armen, toegang tot deze kwalitatieve duurzame jobs, discriminatie op de arbeidsmarkt, de positie van kwetsbare groepen...*

Aanbevelingen voor het beleid:

- Het beleid moet er sterk op gericht zijn om huishoudens met een lage werkintensiteit te beschermen tegen armoede, te voorkomen dat ze in armoede terechtkomen en ze te ondersteunen om uit de armoede te ontsnappen. Dit oa. via de creatie van kwalitatieve duurzame jobs, het aanbieden van integrale activeringstrajecten, het verhogen van alle uitkeringen boven de waarden aangegeven door de budgetstandaarden.
- Er dient dringend werk gemaakt worden van jobcreatie, oa. in de sociale economie, hierbij dient de kwaliteit van de jobs en de verloning eveneens versterkt te worden, zodat ze effectief een hefboom uit armoede kunnen zijn.

4. **Gelijkheid en herverdeling**

Ook wat de Gini coëfficiënt betreft, doet België het in 2012 in Europees perspectief relatief gezien niet slecht (26,6 t.o.v. 30,6 EU28) (gegevens EUROSTAT). Dit wil niet zeggen dat de situatie rooskleurig en aanvaardbaar is, integendeel ! Evenmin kan de bestaande ongelijkheid aan een minder gunstige conjunctuur geweten worden.

De subjectieve kloof tussen arm en rijk neemt eveneens toe, besparingen lijken de zwaksten te treffen en onder het mom van budgettaire discipline worden maatregelen getroffen die deze situatie nog verzwaren.

Suggesties voor het NHP/NSR:

- Wat is de impact van het fiscaal beleid ? Hoe herverdelend is dit ? Wat zijn de evoluties hierin ?
- De evoluties inzake ongelijkheid dienen duidelijk in kaart gebracht te worden (cfr Gini-coëfficiënt).

Aanbevelingen voor het beleid:

- Er moeten ook inzake (on)gelijkheid concrete doelstellingen en streefcijfers geformuleerd worden.
- Er is nood aan volledige transparantie van vermogensinkomens.
- De versterkte controle op fiscale fraude is positief, dit dient echter gepaard gaan met het verder afbouwen van legale mogelijkheden tot belastingsontduiking.
- Het herverdelend karakter van onze fiscaliteit moet ingrijpend versterkt worden, oa. door een verschuiving van lasten op arbeid naar lasten op inkomsten en vermogens en tenslotte een progressiever belastingsysteem.

5. Monitoring instrument

Door een gedegen monitoring en opvolging kan NHP/NSR een sterk instrument zijn dat erg duidelijk evoluties in kaart brengt en zo ook pijnpunten aangeeft. Hierboven gaven we reeds diverse suggesties op vlak van monitoring, we zetten de belangrijkste nogmaals op een rijtje⁴:

Suggesties voor NHP/NSR:

- In kaart brengen van evoluties inzake ongelijkheid;
- In kaart brengen van evoluties inzake working poor;
- In kaart brengen van evoluties inzake non take up en onderbescherming;
- In kaart brengen van de evoluties inzake kinderarmoede; deze evoluties dienen geïnterpreteerd te worden als zijnde evoluties inzake armoede bij gezinnen;
- Een aantal groepen zijn onvolledig zichtbaar zijn in de data (of ontbreken volledig): vb. mensen zonder papieren, daklozen... Beschikbare gegevens en inschattingen van het terrein dienen in het NSR opgenomen te worden, met - waar noodzakelijk - minstens ook de vermelding dat men de omvang niet kent, maar dat dit als zodanig de cijfers vertekent.
- Wat betreft het aantal daklozen zijn er onvoldoende cijfers beschikbaar die aansluiten bij de realiteit. In samenwerking met de daklozenorganisaties dienen op dit vlak initiatieven ontwikkeld te worden.
- Bij alle monitoring en rapportering moeten eveneens de budgetstandaarden meegenomen worden, dit wil zeggen dat telkens de cijfers ten opzichte van de reële armoedegrens moeten worden weergegeven.

---

⁴ Vanzelfsprekend moet hier de nodige afstemming zijn met het Nationaal HervormingsProgramma

Aanbevelingen voor het beleid:

- Targets en indicatoren dienen de realiteit te weerspiegelen. Het mag niet zijn dat mensen uit de statistieken verdwijnen omdat ze door sancties uit een systeem verdwijnen.
- Een regelmatige controle op het gebruik van de targets en indicatoren is noodzakelijk om misbruik ervan (om keuzes te maken die het minst kosten) op te sporen.
- Er moet een subtarget m.b.t. de vermindering van ongelijkheid komen.
- Om de haalbaarheid en vooruitgang ten opzichte van een doelstelling op lang termijn te meten, zijn ook intermediaire doelstellingen met tussentijdse streefcijfers nodig !

Deel II: Reactie van BAPN op de landenspecifieke aanbevelingen 2013-2014

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE BEVEELT AAN dat België in de periode 2013-2014 actie onderneemt om:

1. Aanvullende maatregelen te nemen om de structurele aanpassingsinspanning te realiseren die is gespecificeerd in het besluit tot aanmaning om maatregelen te treffen om het buitensporige tekort uiterlijk in 2013 te corrigeren en om de consolidatie een duurzamer en geloofwaardiger karakter te verlenen. Een duurzame correctie van de budgettaire onevenwichtigheden vereist een geloofwaardige implementatie van ambitieuze structurele hervormingen die de aanpassingscapaciteit verhogen en de potentiële groei doen toenemen. Na de correctie van het buitensporige tekort de structurele aanpassing in een passend tempo voort te zetten teneinde uiterlijk in 2016 de middellangetermijndoelstelling te realiseren, en er tevens voor te zorgen dat de hoge schuldquote een duidelijke neerwaartse tendens te zien geeft. Te dien einde uiterlijk op 15 oktober 2013 groeivriendelijke structurele maatregelen voor het jaar 2014 te presenteren die een duurzame correctie van het buitensporige tekort en voldoende vooruitgang in de richting van zijn middellangetermijndoelstelling waarborgen. Erop toe te zien dat de aanpassing evenwichtig is gespreid in de tijd of zelfs overwegend in de eerste jaren plaatsvindt. Expliciete coördinatieregelingen te treffen om te garanderen dat de begrotingsdoelstellingen bindend zijn op federaal en subfederaal niveau binnen een planninghorizon op middellange termijn – onder meer door de spoedige aanneming van een regel betreffende het overheidssaldo/overschot die strookt met de vereisten van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de economische en monetaire unie –, alsook om de lastenverdeling over en de verantwoordingsplicht van de diverse geledingen van de overheid transparanter te maken.

BAPN betreurt het dat de aanbevelingen van de Europese Commissie geen aandacht besteden aan armoedebestrijding, terwijl dit toch een erg concrete doelstelling van de EU2020 strategie is, en terwijl erg duidelijk blijkt uit het Nationaal Hervormings Programma dat België absoluut niet goed op weg is om haar doelstellingen inzake armoedebestrijding te bereiken, integendeel !

De expliciete aandacht voor het versterken van de potentiële groei as such is buitenproportioneel. Zeker indien men in rekening neemt dat 'groei' op zich hier verengd wordt tot economische groei, en toename van ons BNP. De huidige kloof tussen arm en rijk is erg verontrustend, als we het hebben over een groei die enkel de rijken ten goede komt, komen we in een erg gevaarlijke situatie terecht. Hier willen we verwijzen naar Wilkinson: 'hoe meer gelijkheid, hoe beter voor de hele samenleving, ook voor de rijken'. Enkel verdere groei kan niet meer geluk met zich meebrengen, meer gelijkheid wel. De fundamentele vraag van herverdeling moet gesteld worden, we kunnen de kwestie van groei niet bekijken, zonder hierbij de herverdeling mee te nemen.

Daarnaast dient gezegd dat armoedebestrijding op zich ook reeds zou bijdragen tot economische groei: niet enkel doordat mensen die vandaag in armoede leven, indien ze een hoger inkomen zouden hebben, dit volledig terug in de economie zouden investeren. Daarnaast hebben mensen in armoede ook een enorm potentieel aan human capital dat vandaag onbenut blijft, denken we bijvoorbeeld aan de vele werkloze jongeren.

Ik ging kleren kopen met mijn kinderen, en besepte deze goedkope kleren zijn gemaakt door mensen in armoede in slechte omstandigheden, gemaakt voor mensen in armoede. Dus zij worden ook gedwongen om het hoofd boven water te houden, om mensen in mensonwaardige omstandigheden voor ons te laten werken.

2. De inspanningen te intensiveren om de kloof tussen de werkelijke en de wettelijke pensioenleeftijd te dichten, onder meer door een snelle afschaffing van vervroegde uittredingsregelingen. De hervormingen van de socialezekerheidsstelsels voor ouderen te onderbouwen met werkgelegenheidsbevorderende maatregelen en arbeidsmarkthervormingen die actief ouder worden in de hand werken. Meer vaart te zetten achter de aanneming van een besluit om de wettelijke pensioenleeftijd aan de levensverwachting te koppelen. Door te gaan met het kostenefficiënter maken van de overheidsuitgaven voor langdurige institutionele zorg.

Actief ouder worden kan men best in de hand werken door de kwaliteit van tewerkstelling te verhogen, en aan te passen voor mensen die reeds een zekere leeftijd bereikt hebben. Vandaag zien we dat duurzame kwalitatieve jobs erg schaars zijn, en zeker voor 55+, die bovendien sterk gediscrimineerd worden op de arbeidsmarkt. De wettelijke pensioenleeftijd verhogen gaat aan deze realiteit voorbij, en biedt hiervoor geenszins de nodige oplossingen. Bovendien bestaat het gevaar dat –indien de pensioenleeftijd verhoogt wordt- mensen weer verantwoordelijk gesteld worden voor het feit dat ze geen job hebben, terwijl dit een structureel collectief probleem is.

Nu is het reeds zo dat mensen in armoede met angst naar het moment kijken dat ze pensioengerechtigd zijn: mensen hebben onvoldoende rechten kunnen opbouwen, en zijn aangewezen op een minimaal pensioen. Bovendien hebben deze met het laagste pensioen ook het minste tweede en derde pensioenpijler opgebouwd.

Pensioensparen is voor hen –indien het al mogelijk is- vaak niet voordelig, aangezien ze niet kunnen genieten van het belastingvoordeel. Door het te lage pensioen zien mensen zich toch vaak verplicht aan één of andere vorm van pensioensparen te doen, dit is een individualisering van rechten in de verkeerde zin, de collectieve verantwoordelijkheid wordt niet opgenomen. Eveneens hebben mensen in armoede een lagere levensverwachting, waardoor ze ook minder (pensioen) middelen zullen ontvangen.

Het risico is dat de verantwoordelijkheid van de staat en de werkgever weggenomen worden. Iemand die buschauffeur is, heeft op 65 jaar nog de mogelijkheid halftijds iets bij te verdienen, naast een klein pensioen, er is een plafond, maar het stelt mensen in de mogelijkheid. Op het moment dat de pensioenleeftijd verhoogt wordt, zal die mogelijkheid er niet meer zijn, en komt die persoon in de armoede terecht. Het is al een overlevingsstrategie die tracht tegemoet te komen aan een structureel probleem, (laagste inkomens duwen mensen in armoede) maar zelfs die overlevingsstrategie wordt dan onmogelijk gemaakt. Structurele oplossing is dat mensen een volwaardig pensioen krijgen om degelijk te leven, en op een leeftijd waarop ze nog een beetje kunnen genieten

Mensen op pensioen hebben tijd om vrijwilligerswerk te doen, om zaken te doen die nuttig zijn voor de samenleving, dit is ook een vorm van groei.

Mensen in armoede zijn eveneens bezorgd voor hun oude dag, & de zorg voor hun ouders. Het 'kostenefficiënt maken' van langdurige zorg mag niet betekenen de verdere uitholling van publieke diensten. Ook hier zien we dat er een 'individualisering van rechten' in de omgekeerde richting zorgt dat mensen individueel verantwoordelijk gesteld worden voor een collectief gegeven (vergrijzing & het feit dat oudere mensen zorg nodig hebben). Rusthuizen moeten terug betaalbaar worden, en een kwalitatief aanbod van publieke diensten moet voorhanden blijven (worden).

Ook ervaren mensen in armoede vaak dat ze door voor familieleden te willen zorgen (hen in huis te nemen), ze vaak in de problemen komen met hun inkomens.

3. De aangevatte inspanningen tot hervorming van het loonvormingsmechanisme, met inbegrip van de loonindexering, voort te zetten om het concurrentievermogen te herstellen, met name door in overleg met de sociale partners en conform de nationale praktijken structurele maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de loonvorming aansluit bij de productiviteitsontwikkelingen, lokale verschillen in productiviteit en arbeidsmarktomstandigheden weerspiegelt, en in automatische correcties voorziet wanneer de loonontwikkeling het kostenconcurrentievermogen ondermijnt.

Zoals in andere landen van Europa is het grootste probleem van het (resultaat van het) loonvormingsmechanisme dat de laagste lonen te laag zijn, en de kloof tussen de laagste en hoogste lonen te hoog.

Het indexsysteem tracht tegemoet te komen aan het probleem van de stijgende levensduurte, maar slaagt daar maar gedeeltelijk in. Enerzijds doordat het systeem relatief en lineair wordt toegepast (een percentage van een laag inkomen is een erg laag nominaal bedrag, eenzelfde percentage van een hoog inkomen is een erg hoog nominaal bedrag). Daarnaast ook doordat een aantal sociale voordelen eenzelfde verhoging kennen (vb huur sociale woning, familiale hulp...). Ook de korf waarop het indexsysteem gebaseerd wordt, reflecteert onvoldoende de stijgende levensduurte (en de recente aanpassingen hollen dit verder uit).

De progressiviteit van het indexsysteem moet versterkt worden, zodat het eveneens de kloof helpt te dichten en helpt vermijden dat een deel van de 'middenklasse' in de armoede terecht komt, een evolutie die we vandaag alarmerend zien toenemen.

Zoals in de vorige aanbevelingen, zien we dat de aanbevelingen van de commissie vooral tegemoetkomen aan de bekommernissen van de werkgevers, wat erg onevenwichtig is, en niet ten goede komt van het behalen van haar eigen EU 2020 doelstellingen.

4. Concrete en aan een specifiek tijdschema gebonden structurele maatregelen te presenteren om een betere concurrentie in de dienstensector te waarborgen door belemmeringen in de detailhandel uit de weg te ruimen, buitensporige beperkingen op professionele diensten op te heffen en in een betere verschaffing van mobiele breedband te voorzien. De werking van de energiesector te blijven verbeteren door de distributiekosten terug te schroeven en de retailkosten te monitoren; de onafhankelijkheid te versterken van de toezichthouders in de energie-, telecommunicatie- en vervoersektoren (spoorwegen, luchthavens, havens en wegvervoer). De resterende belemmeringen van regelgevende aard in de postsector op te heffen.

Centraal dient een kwalitatieve toegankelijke dienstverlening te staan. Dit is voor elke burger van belang, maar wie niet de middelen heeft om daar zelf in te voorzien, blijft afhankelijk van het al dan

niet bestaan van sterke publieke diensten. De toenemende privatisering van een aantal sectoren bemoeilijkt vaak de toegang tot een aantal diensten.

Ik moet al toegang hebben tot internet en gsm, vaak zelfs een abonnement, om mijn facturen te kunnen ontvangen, want ze worden niet meer opgestuurd, en voor dat internet en gsm krijg ik dan ook weer facturen. En natuurlijk ook toegang tot de bank, wat ook al niet evident is, en wat me telkens extra kosten met zich meebrengt, ook als ik aan het loket iets nodig heb. Je wordt dus verplicht om vanalles te betalen aan de ene (privé)dienst om toegang te kunnen krijgen tot de andere (privé)dienst. Daarnaast moet ik ook al veel (telefoonkosten) betalen om iets te kunnen vragen, het duurt eeuwig voor je iemand –een mens- aan de lijn krijgt.

Mensen in armoede zijn vaak klanten waar weinig aan verdiend kan worden, dus waar ook weinig dienstverlening naartoe gaat. Een verdere afbreuk van de bescherming van deze kwetsbare klanten, kan tot gevolg hebben dat ze geen toegang meer hebben tot elementaire diensten.

Als we geen brievenbus meer hebben, ontvangen we ook geen facturen meer.

5. Concrete en aan een specifiek tijdschema gebonden voorstellen uit te werken om een verschuiving van de belastingen op arbeid naar minder groeiverstorende belastinggrondslagen te bewerkstelligen, met name door de mogelijkheden te onderzoeken die worden geboden door milieubelastingen (bijvoorbeeld op diesel en stookolie) en door de belastingheffing op het particuliere gebruik van bedrijfswagens. Het belastingstelsel te vereenvoudigen door het aantal aftrekken in de inkomstenbelasting te verminderen, de efficiëntie van de btw te verhogen en tevens voor een betere naleving van de belastingwetgeving te zorgen door bestaande lacunes te dichten.

Vandaag is de belastingsdruk op de (lage) inkomens uit armoede inderdaad proportioneel erg hoog. De verschuiving van belastingen op arbeid naar andere moet ook het hervedelend effect van de belastingen versterken.

Het is erg positief dat aftrekken verminderd worden & bestaande lacunes in de wetgeving gedicht worden, maar we willen erop wijzen dat niet enkel 'lacunes' onrechtvaardig zijn, maar dat ook diverse systemen (als het onderbrengen van inkomen uit arbeid in een onderneming) van een zogenaamd 'fiscaal vriendelijk' klimaat structureel organiseren hoe herverdeling in de omgekeerde richting verloopt.

Er moeten extra inkomens verkregen worden door grote vermogens en financiële transacties sterker te belasten. Dat kan het verminderen van de belastingdruk op (lage) lonen sterk compenseren.

We willen er echter ook op wijzen dat bepaalde belastingen vooral mensen in armoede treffen, bijvoorbeeld taks op diesel en stookolie kan in een klein budget erg doorwegen.

Hervorming van het BTW stelsel is absoluut noodzakelijk. Nu betalen mensen in armoede een onaanvaardbaar hoge som belastingen, via BTW. Dit vaak op levensnoodzakelijke goederen en diensten, denken we maar aan energie. Het tarief van 21 % zou op deze diensten moeten afgeschaft

worden, waar het huishoudelijk gebruik betreft. Ter compensatie kan de BTW op luxe goederen en diensten verhoogd worden.

6. De prikkels die werken onaantrekkelijk maken, verder te reduceren door effectief de hand te houden aan de verplichting om werk te zoeken en ervoor te zorgen dat alle werklozen gepersonaliseerde bijstand wordt geboden bij het zoeken naar werk. Maatregelen te treffen om de intergewestelijke arbeidsmobiliteit te vergroten. De coherentie te vereenvoudigen en te versterken tussen prikkels om aan het werk te gaan, het activeringsbeleid, de afstemming van arbeidsvraag en – aanbod, onderwijs, een leven lang leren en beleidsmaatregelen op het gebied van beroepsopleiding voor ouderen en jongeren. Alomvattende strategieën uit te stippelen met het oog op de sociale inclusie van mensen met een migrantenachtergrond.

De prikkels die werken onaantrekkelijk maken, zijn de slechte arbeidsomstandigheden, het gebrek aan kwalitatieve duurzame jobs, het gebrek aan voldoende toegankelijke opleiding en vorming. Het is erg moeilijk voor mensen in armoede (en voor een heel groot deel van dewerkzoekenden vandaag) om een job te vinden met een contract van onbepaalde duur. Bepaalde sectoren zijn bijna volledig overgelaten aan de interim markt. Vaak is de verloning ook erg laag. Hoewel de vervangingsinkomens vandaag te laat zijn om een waardig leven te leiden (en dus allerminst een prikkels die werk onaantrekkelijk maken), houden mensen toch liever de zekerheid van een te laag inkomen met een aantal sociale voordelen dan een paar weken een slecht betaalde interim job te doen, om daarna terug in werkloosheid of leefloonstelsel terecht te komen, sociale voordelen kwijt te zijn...

De beste prikkel om aan het werk te gaan is een aanbod van een kwalitatieve duurzame job, die mensen in staat stelt onafhankelijk van vervangingsinkomens en sociale begeleiding & controle te kunnen leven.

Dit geldt voor alle mensen onderaan de ladder, in het laagste segment van de arbeidsmarkt, vaak ook voor mensen met een migratie achtergrond. Zeker als het nieuwkomers betreft, komen zij vaak automatisch in deze jobs terecht. Ook al hebben ze vaak een hogere opleiding genoten. Er moet sterker ingezet worden op gelijkgeschakeling van diploma's.

Sociale inclusie is maar mogelijk als je eveneens een voldoende inkomen hebt. Vervangingsinkomens en de laagste lonen zorgen hier niet voor. Zo blijven mensen in deze cirkel, werk of geen werk.

Met interim kan je van de ene dag op de andere je job verliezen, er is geen sociale zekerheid, als het niet meer dan 6 maand is, telt dat niet mee in degressiviteit, teller blijft lopen. Als je die tijd thuis blijft, kan je misschien nog investeren door opleiding of zo in een beter toekomstperspectief. Of je kan ondertussen voor je kinderen of familie zorgen, dat is nog altijd beter dan een slechtbetaalde zware job die na 3 maanden afgelopen is.

Mensen worden ook veel te lang als interim in dienst gehouden !

Tot slot

We hopen dat de input van mensen in armoede, hun verenigingen en netwerken au serieus wordt genomen en gaan hierover graag verder in dialoog.